

**Ote: Maakuntahallitus 17.05.2021 § 71 Pirkanmaan liiton lausunto ympäristöministeriölle
ehdotuksesta valtioneuvoston periaatepäätökseksi Helmi-elinympäristöohjelmasta**

71 § Pirkanmaan liiton lausunto ympäristöministeriölle ehdotuksesta valtioneuvoston
periaatepäätökseksi Helmi-elinympäristöohjelmasta 1

71 § PIRKANMAAN LIITON LAUSUNTO YMPÄRISTÖMINISTERIÖLLE EHDOTUKSESTA VALTIONEUVOSTON PERIAATEPÄÄTÖKSEKSI HELMI-ELINYMPÄRISTÖOHJELMASTA

Ympäristöministeriö pyytää Pirkanmaan liiton lausuntoa ehdotuksesta valtioneuvoston periaatepäätökseksi Helmi-elinympäristöohjelmasta 2021-2030. Lausunto pyydetään jättämään Lausuntopalvelun kautta 12.5.2021 mennessä. Maakuntahallituksen kokouksen listateksti on toimitettu lausuntoajan puitteissa lausuntopalveluun ja mahdolliset muutokset toimitetaan kokouksen jälkeen.

Tausta ja tavoitteet

Lähes puolet Suomen luontotyypeistä ja 12 prosenttia Suomen lajeista on uhanalaisia. Suurin syy uhanalaistumiskehitykseen on elinympäristöjen väheneminen ja laadullinen heikkeneminen. Suomi on sitoutunut omalta osaltaan pysäyttämään luonnon monimuotoisuuden heikkenemisen. Tämä edellyttää nopeita ja kattavia toimia. Suomen tavoitteena on pysäyttää luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen Suomessa ja saavuttaa YK:n biodiversiteettisopimuksen tavoitteet. Yksi keskeisistä Sanna Marinin hallitusohjelman toimenpiteistä on toteuttaa heikentyneiden elinympäristöjen tilan parantamiseen tähtäävä toimintaohjelma.

Helmi-elinympäristöohjelman päätavoitteena on vahvistaa Suomen luonnon monimuotoisuutta ja parantaa elinympäristöjen tilaa muun muassa suojelemalla ja ennallistamalla soita, kunnostamalla ja hoitamalla lintuvesiä, perinnebiotooppeja ja metsäisiä elinympäristöjä sekä kunnostamalla pienvesi- ja rantaluontoa. Tavoitteena on myös edistää ekosysteemipalveluja, vesiensuojelua, hiilensidontaa sekä muuta ilmastonmuutoksen hillintää ja muutokseen sopeutumista.

Helmi-ohjelmassa asetetaan vuoteen 2030 ulottuvat määrälliset ja laadulliset tavoitteet elinympäristöjen kunnostukselle sekä suojelualueilla että niiden ulkopuolella. Ohjelma toteutetaan 40 toimenpiteellä, joihin kuuluu kunnostuksen ja hoidon toimien lisäksi myös poikkileikkaavia ohjelman tietopohjaan sekä viestintään ja sidosryhmäyhteistyöhön liittyviä toimenpiteitä. Lisäksi ohjelmassa on laadittu toimenpiteet ohjelman edistymisen ja vaikuttavuuden seurannalle.

Helmi-elinympäristöohjelman aineistot löytyvät lausuntopalvelusta osoitteesta: <https://www.lausuntopalvelu.fi/FI/Proposal/Participation?proposalId=09dea944-ae28-43c1-9aa5-a0b05221830c>

Suunnittelija Piesanen:

Pirkanmaan maakunnan näkökulmasta Helmi-elinympäristöohjelman perustaminen on tärkeä ja tarpeellinen kokonaisuus luonnonsuojelun edistämiseksi. Etelä-Suomen luonnon tilan pitkäaikainen heikkenemiskehitys jatkuu, mitä on kuvattu mm. viimeisimmissä valtakunnallisissa luonnon uhanalaisuusarvioinneissa (uhanalaiset lajit 2018, uhanalaiset luontotyypit 2019). Pirkanmaan ELY-keskus ja Pirkanmaan liitto ovat tilanneet näitä valtakunnallisia selvityksiä tarkentavan selvityksen Pirkanmaan maakunnan luonnon erityispiirteistä ja uhanalaisuuskehityksestä. Suomen ympäristökeskuksen laatima selvitys ”Pirkanmaan uhanalaiset lajit ja luontotyypit” julkaistiin huhtikuussa 2021. Selvitys on ensimmäinen maakuntatason uhanalaisuustarkastelu Suomessa, ja se tuotti tarpeellista tietoa luonnonhoidon ja -suojelun toimien kohdentamiseen maakuntaan. Helmi-ohjelman käynnistymisen myötä on mahdollista viedä toteutukseen selvityksessä esiin nousseiden lajien ja luontotyyppien tilan parantamiseen tarvittavia toimia. Helmi-ohjelman monialaisuus ja siihen varattu

huomattava rahoitus mahdollistavat tehokkaiden ja vaikuttavien toimien suuntaamisen luonnon tilan parantamiseen.

Pirkanmaan selvitystyön yhteydessä tunnistettiin konkreettisen heikkenemiskehityksen rinnalla puutteeksi myös maakuntaa koskevan luontotiedon aukkokohtat. Helmi-ohjelmaan sisältyvä elinympäristöjen tutkimustiedon kartuttaminen mahdollistaa luontotiedon saatavuuden parantamisen hoitotoimien suunnittelun pohjaksi. Pirkanmaalla maakunnallinen uhanalaisuus selvitys on nähty hyödylliseksi ja tärkeäksi välineeksi toimijoiden keskuudessa, ja vastaavien maakunnallisten analyysien toteuttamista voidaan suositella myös muille alueille Suomessa.

Helmi-ohjelmaan sisältyy 30-50 Helmi-alueen perustaminen. Kunnostus- ja hoitotoimien kohdentaminen laajoille alueille eri toimijoiden yhteistyössä nähdään kannatettavana. Tarkoituksena on suunnitella toimia yhteistyössä valtion, yksityisten maanomistajien, kuntien, seurakuntien ja yritysten kanssa. Maakunnan suunnittelussa jo laadittuja maakunnallisia selvityksiä luonnon arvoalueiden keskittymistä on kannatettavaa hyödyntää aluekokonaisuuksien tunnistamisessa ja suunnittelussa. Pirkanmaan maakuntakaavassa 2040 on osoitettu laaja-alaiset luonnonarvoalueet "luonnon monimuotoisuuden ydinalueet" ja "maa- ja metsätalousalueet, jotka ovat ekosysteemipalvelujen kannalta merkittäviä". Alueet ovat osa maakunnan ekologista verkkoa ja on tavoiteltavaa, että luonnon tilan parantamista ja ekologista kytkeytyvyyttä pyrittäisiin kohdentamaan näille ekologisen verkoston keskeisille alueille. Maakunnallista ekologista verkkoa käsitteleviä selvityksiä ovat mm. Pirkanmaan ekologinen verkosto (Pirkanmaan liitto ja Ramboll 2014), Pirkanmaan ekosysteemipalvelut (Pirkanmaan liitto 2015) ja Pirkanmaan uhanalaiset lajit ja luontotyypit (Suomen ympäristökeskus 2021). Toimijoiden aidon yhteistyön kehittämisellä ja paikallisten asukkaiden ja maanomistajien sitoutumisella Helmi-alueiden hoitoon nähdään vahva arvo tavoitteellisen ja sosiaalisesti hyväksytyjen luonnon suojeletoimien edistämässä.

Pirkanmaalle laaditaan parhaillaan Suomen ensimmäistä maakunnallista luonnon monimuotoisuusohjelmaa vuoteen 2030 asti. Työssä etsitään käytännön ratkaisuja biodiversiteetin tukemiseksi yhteistyössä maakunnan eri toimijoiden kanssa. Laajan viestinnän ja konkreettisten toimien kautta tavoitteena on ohjelma, jonka toteutukseen mahdollisimman laajalla joukolla pirkanmaalaisia olisi mahdollisuus osallistua. Tavoitteena on saada aikaan sekä luonnossa tapahtuvia positiivisia muutoksia että edistää systeemistä muutosta, joka takaa paremman kestävyuden ja muutostoukustavuuden myös tulevaisuudessa. Tavoitteena on myös maakunnan elinvoimaisuuden turvaaminen - vastuullisuus monimuotoisuuskysymyksissä lisää kilpailukykyä. Helmi-elinympäristöohjelman toimenpiteet tuovat tervetulleen ja odotetun välineen käytännön toimien tukemiseen. Helmi-ohjelman toteutus merkittävine viestinnällisine panoksineen tuo laajaa näkyvyyttä luonnon monimuotoisuuden edistämiseksi tehtävälle työlle, mikä tuo synergiahyötyä myös Pirkanmaan monimuotoisuusohjelman toteuttamiseen.

Keskeistä on, että luontokato eli luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen tulee huomioida läpileikkaavasti päätöksenteossa ja toiminnassa. Onkin tärkeää tunnistaa niitä työkaluja, joita on jo käytettävissä luontokadon ehkäisemiseksi. Helmi-elinympäristöohjelmassa ei nosteta esiin kaavoitusta tai sen mukanaan tuomia keinoja edistää elinympäristöjen tilan turvaamista myös muutoin kuin suojelumerkinnoin. Näihin keinoihin soisi kiinnitettävän myös valtakunnallisesti enemmän huomiota jatkossa.

Päätösesitys. Maakuntajohtaja Halme:

Maakuntahallitus päättää

antaa ympäristöministeriölle ehdotuksesta valtioneuvoston periaatepäätökseksi Helmi-elinympäristöohjelmasta seuraavan lausunnon:

Pirkanmaan liitto pitää tärkeänä, että merkittäviin haasteisiin, kuten luonnon monimuotoisuuden kaventuminen, tartutaan laajassa yhteistyössä hallinto- ja toimialarajat ylittäen. Helmi-elinympäristöohjelmassa esitetty monitoimijainen yhteistyö niin toimenpiteiden kuin seurannan osalta on siis hyvä lähestymistapa, joka toivottavasti auttaa varmistamaan ohjelman etenemisen eri osapuolten sitoutuessa sen toteuttamiseen.

Pirkanmaan liitto on yhdessä muiden alueellisten toimijoiden kanssa panostanut huomattavasti tietopohjan parantamiseen niin lajien kuin luontotyyppien tilasta maakunnassa. Maakunnallista ekologista verkkoa käsitteleviä selvityksiä ovat mm. Pirkanmaan ekologinen verkosto (Pirkanmaan liitto ja Ramboll 2014), Pirkanmaan ekosysteemipalvelut (Pirkanmaan liitto 2015) ja Pirkanmaan uhanalaiset lajit ja luontotyypit (Suomen ympäristökeskus 2021). Nämä selvitykset antavat erinomaisen pohjan Helmi-ohjelman soveltuvien kohteiden tunnistamiseksi. Pirkanmaan liitto pitääkin tärkeänä, että Helmi-ohjelman kautta voidaan edistää luonnon monimuotoisuutta kohdentamalla rahoitusta monipuolisesti niin suojele-, ennallistamis- kuin hoitotoimenpiteisiin.

Pirkanmaalle laaditaan parhaillaan Suomen ensimmäistä maakunnallista luonnon monimuotoisuusohjelmaa. Työssä etsitään käytännön ratkaisuja biodiversiteetin tukemiseksi yhteistyössä maakunnan eri toimijoiden kanssa. Tavoitteena on saada aikaan sekä luonnossa tapahtuvia positiivisia muutoksia että edistää systeemistä muutosta, joka takaa paremman kestävyuden ja muutosjoustavuuden myös tulevaisuudessa. Tavoitteena on myös maakunnan elinvoimaisuuden turvaaminen, sillä vastuullisuus monimuotoisuuskysymyksissä lisää kilpailukykyä. Pirkanmaan liitto näkee, että Helmi-elinympäristöohjelman toimenpiteet tuovat tervetulleen ja odotetun välineen käytännön toimien tukemiseen.

Pirkanmaan liitto painottaa, että luontokato eli luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen tulee huomioida läpileikkaavasti päätöksenteossa ja toiminnassa. Onkin tärkeää tunnistaa niitä työkaluja, joita on jo käytettävissä luontokadon ehkäisemiseksi. Helmi-elinympäristöohjelmassa ei nosteta esiin kaavoitusta tai sen mukanaan tuomia keinoja edistää elinympäristöjen tilan turvaamista myös muutoin kuin suojelumerkinnöin. Näihin keinoihin soisi kiinnitettävän myös valtakunnallisesti enemmän huomiota jatkossa.

Pirkanmaan liitto pitää Helmi-elinympäristöohjelman kokonaisuutta onnistuneesti kohdennettuna ja rahoituskokonaisuutta erittäin tarpeellisena.

Päätös. Päätösesitys hyväksyttiin.

Lisätietoja: Suunnittelujohtaja Ruut-Maaria Rissanen p. 044 422 2264
ruut-maaria.rissanen@pirkanmaa.fi